

3. SKAITYMO GEBĖJIMŲ LAVINIMAS

Skaitymas – tai viena iš kalbinės veiklos rūšių, kurios imamės tik pradėdami mokytis užsienio kalbos. Rašytiniai tekstai yra vienas greičiausiai ir paprastai prieinamų kalbos mokymosi šaltinių. Su spausdintais tekstais susiduriame buityje, skaitydami prietaisų naudojimo instrukcijas ar produktų pavadinimus, pramogaudami ir atostogaudami, lankydami muziejus, keliaudami, ir tie tekstai gali būti ne gimtąja, o ta kalba, kurios mokomės.. Be skaitymo užsienio kalbomis neįsivaizduojame nei studijų, nei darbo, nes neretai ieškome reikiamos informacijos įvairiomis kalbomis.

Žinomas dalykas, kad išmokti suprasti rašytinį tekstą užsienio kalba yra daug lengviau, nei suprasti iš klausos sakytinį tekstą ar išmokti kalbėti. Pavyzdžiui, daug mokslininkų, dirbdami savo srityje, yra išsiugdę puikius kelių užsienio kalbų skaitymo gebėjimus – laisvai skaito ir suvokia gana sudėtingus savo specialybės tekstus, tačiau kalbėti negeba.

Skaitymas yra sąmoningas ir nesąmoningas mąstymo procesas, kuriam vykstant taikome įvairias strategijas, kad atkurtume prasmę, sumanytą autoriaus. Skaitydami tekstą negimtąja kalba paprastai mokomės taikyti supratimo strategijas: numatyti, remtis pamatinėmis žiniomis, įvairaus lygmens kontekstu – žodžio, sakinio, pastraipos, viso teksto. Visais atvejais mūsų skaitymo pastangos turi būti nukreipiamos į teksto visumos suvokimą. Mokantis suprasti tekstus, kad ir kokį tekstą skaitytume, visada reikėtų išsikelti šiuos klausimus: Apie ką tekstas (tema)? Kas jį parašė (autorius)? Kam jis skirtas (adresatas)? Ko autorius siekia (intencija)? Koks mano požiūris į tekstą?

Skaitymas yra veikla, kurią atlikdami savo mintyse kuriame tam tikrą vaizdinį, stengiamės kuo aiškiau suvokti skaitomų žodžių prasmę, pritariame arba nepritariame autoriaus mintims. Skaitymo įgūdžių gerinimas yra labai naudingas mokantis kalbos, nes su skaitymu susiję daugybė kitų kalbos mokymosi aspektų.

- Skaitymas padeda plėsti kalbos žodyną. Paprastai skaitydami tekstą susiduriame su naujais žodžiais. Jeigu tokios leksikos tekste yra per daug, vadinasi, jis mums per sunkus ir turėtumėm pasirinkti paprastesnį tekstą. Tačiau jei puslapyje yra, tarkim, iki penkių naujų žodžių, galime nesunkiai juos išmokti. Gal mums net nereikės žodyno, nes šiuos žodžius įstengsime atspėti iš konteksto. Taip ne tik išmokstama naujų žodžių, bet ir pamatoma, kaip jie yra vartojami sakinyje.

- Skaitymas modeliuoja mūsų rašymą. Kai skaitome, matome gerą pavyzdį, kaip būtų galima užrašyti vieną ar kitą mintį. Skaitomi tekstai parodo gramatinę sandarą ir posakius, kuriais galime pasinaudoti rašydami panašų tekstą.

- Skaitydami matome „tikrą“ kalbą ir jos gramatines konstrukcijas, kas ne visada atsiskleidžia kalbant ar klausant. Skaitydami pastebime ir išmokstame gramatines formas, pasirodančias natūraliame kontekste.

- Skaitydami galime dirbti mums priimtinu tempu. Galime skaityti greitai arba lėtai – taip, kaip mums patinka. Patys nusprendžiame, ar vieną puslapį skaityti valandą ar dešimt puslapių perskaityti per pusvalandį, priklausomai nuo skaitymo tikslų ir teksto sudėtingumo. Tai yra skaitymo pranašumas, nes skirtingiems žmonėms reikia nevienodai laiko informacijai įsisavinti.

- Asmeninis interesas. Mes renkamės skaityti tai, ką mėgstame. Tarkim, jeigu mėgstame skaityti detektyvus gimtąja kalba, kodėl neperskaičius detektyvo ta užsienio kalba, kurios šiuo metu mokomės? Ir patirsime įdomaus pasakojimo skaitymo malonumą, ir išmoksime daug naujų tikslinės kalbos žodžių.

Štai keletas patarimų, kaip pagerinti skaitymo gebėjimus.

1. Stenkitės skaityti jums tinkamo lygio tekstą. Skaitykite tai, ką daugiau ar mažiau galite suprasti be žodyno. Jeigu turėsite sustoti kas 3–4 žodžius ir ieškoti žodžių reikšmių žodynuose, liausitės domėjęsi, o ir bus sunku suvokti kontekstą.

2. Užsirašykite nežinomus žodžius. Jeigu randate 4–5 nežinomus žodžius viename puslapyje, užsirašykite juos į savo žodynėlį. Bet nebūtinai rašykite juos skaitydami – pirmiausia pabandykite atspėti jų reikšmes iš konteksto, pasižymėkite pieštuku. Perskaitę tekstą grįžkite atgal, pasitikrinkite šių žodžių reikšmes žodyne ir užsirašykite juos savo žodynėlyje.

3. Stenkitės skaityti reguliariai. Skaityti kasdien po truputį bus daug naudingiau, nei 2 valandas sekmadienį. Pavyzdžiui, nuspręskite, kad skaitymui skirsite kasdien po 15 minučių. Nusistatykite skaitymo laiką, tarkim, prieš miegą, atsikėlus ryte arba per pietų pertrauką.

4. Būkite nuolatos pasirengę skaityti: turėkite po ranka skaitomą tekstą ir pieštuką nežinomiems žodžiams pasižymėti, jei įmanoma, žodyną, savo žodynėlį ir rašiklį naujiems žodžiams užsirašyti.

5. Skaitykite tai, kas jums įdomu.

Ką reikėtų skaityti?

Jeigu turite galimybę, labai gerai skaityti populiarius laikraščius ar žurnalus. Pirma, čia nesunkiai galite rasti jus dominančią temą. Antra, tai tekstai apie realius įvykius, apimantys įvairų žodyną, kuris orientuotas į plačią auditoriją. Kita vertus, laikraščių tekstai nėra lengvi, žurnalistai dažnai vartoja įvairias stilistines priemones, ieško sinonimų kalbai pagyvinti, taigi ne visi laikraščių straipsniai gali būti lengvai suprantami.

Kitas nepamainomas tekstų šaltinis – interneto puslapiai. Čia tikrai rasite tekstų įvairiomis jus dominančiomis temomis ta kalba, kurios mokotės. Tuo labiau, kad čia pat galite naudotis *Google* vertėjo paslaugomis. Tik atminkite, kad tiksliausiai *Google* vertėjo įrankis išverčia pavienius žodžius ar atskiras frazes, tačiau ištisu sakinių ar pastraipų vertimas jau nėra nei gramatiškai, nei leksiniu požiūriu tikslus.

Jei nesiryžtate skaityti tokių autentiškų šaltinių kaip laikraščiai, žurnalai, interneto portalai, pradėkite nuo mokymuisi skirtų skaitinių, kuriuos galėsite pasirinkti pagal savo kalbos mokėjimo lygį. Neretai tokius rašytinius tekstus papildo ir garso įrašai, taigi galėsite ir patys skaityti, ir girdėti tą patį tekstą, skaitomą balsu. Skaitinių knygeles dažnai sudaro įvairūs tekstai: tai ir adaptuota grožinė literatūra, ir pažintiniai informaciniai tekstai, parašyti orientuojantis į tam tikrą kalbos mokėjimo lygį. Specialiai parašytų mokomųjų tekstų bei adaptuotų grožinės literatūros kūrinių galima įsigyti ir užsienio kalbų knygynuose, ir užsienio leidyklų internetiniuose el. knygynuose.

Literatūra:

<http://www.englishclub.com/esl-articles/200003.htm> Žiūrėta 2013 gegužės mėn.

Mikulecky, B.S. Teaching Reading in a Second Language, Pearson Education, 2008.